

سوال

وظیفهٔ مسلمان در قبال غیرمسلمان چیست؟ چه آن کافر، ذمی باشد و در سرزمین‌های اسلامی زندگی کند، یا در کشور خودش باشد و مسلمان در کشور آن شخص غیر مسلمان سکونت داشته باشد. وظیفه‌ای که می‌خواهم روشن شود، در همهٔ انواع تعاملات است، از سلام کردن گرفته تا شرکت در عیدهای غیرمسلمانان. و آیا جایز است او را فقط به عنوان دوست کاری برگزید؟ ما را راهنمایی کنید، خداوند شما را راهنمایی کند.

پاسخ مفصل

الحمدلله.

«وظیفهٔ مسلمان در قبال غیرمسلمان امور متعددی است:

اولاً: دعوت به سوی الله عزوجل. اینکه او را به سوی الله دعوت کند و هر جا که برایش ممکن بود و بصیرت آن را داشت، حقیقت اسلام را برایش بیان نماید، زیرا این بزرگترین و برترین احسانی است که به هموطن خود و به یهودیان و مسیحیان یا دیگر مشرکینی که با آنان در ارتباط است هدیه می‌دهد، به دلیل فرمودهٔ پیامبر صلی الله علیه وسلم: «هرکس به خیری راهنمایی کند، برای او همانند پاداش انجام‌دهندهٔ آن خواهد بود»، و فرمودهٔ ایشان علیه الصلاة والسلام به علی رضی الله عنه هنگامی که او را به خیبر فرستاد و به او دستور داد تا یهودیان را به اسلام دعوت کند، سپس فرمود: «به خدا سوگند، اگر خداوند به واسطهٔ تو یک مرد را هدایت کند، برای تو بهتر از آن است که شتران سرخ‌مو داشته باشی»، و پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود: «هرکس به سوی هدایتی فراخواند، برای او همانند پاداش کسانی خواهد بود که از او پیروی می‌کنند، بدون آنکه چیزی از پاداش آنان کم شود».

پس دعوت او به سوی الله و رساندن اسلام به او و نصیحت کردنش در این باره، از مهمترین وظایف و برترین عبادات است.

ثانیاً: به او ظلم نکند، نه در جان، نه در مال، و نه در آبرو. اگر ذمی یا مستأمن یا معاهد باشد، حق او را ادا می‌کند، بنابراین از نظر مالی به او ظلم نمی‌کند، نه با دزدی، نه با خیانت و نه با فریب، و در بدنش با زدن یا کشتن به او ظلم نمی‌کند، زیرا معاهد بودن یا ذمی بودن او در کشور یا مستأمن بودنش، همهٔ اینها [جان و مال او را] حفظ می‌کند.

ثالثاً: مانعی برای معامله با او در خرید و فروش و اجاره و مانند آن وجود ندارد. از رسول الله علیه الصلاة والسلام به شکل صحیح نقل شده که ایشان از کافران بت‌پرست و از یهودیان خرید کردند و این یک معامله است، و ایشان علیه الصلاة والسلام در حالی وفات یافتند که زره ایشان در ازای غذایی برای خانواده ایشان نزد یک یهودی در گرو بود.

رابعاً: در سلام کردن، او آغازگر سلام نباشد، اما جواب سلام را بدهد، به دلیل فرموده ایشان صلی الله علیه وسلم: «شما آغازگر سلام به یهود و نصاری نباشید»، و فرمودند: «هرگاه اهل کتاب به شما سلام کردند، بگویید: وَ عَلَيْكُمْ [و بر شما نیز باد]». پس مسلمان آغازگر سلام به کافر نیست، اما هرگاه او پیش‌سلام شد و یهودی یا نصرانی یا غیر آنان به تو سلام کرد، می‌گویی: و علیکم، همانطور که پیامبر علیه الصلاة والسلام فرمودند.

این از حقوق مرتبط میان مسلمان و کافر است.

و از آن جمله نیز: رعایت حق همسایگی است. اگر همسایه‌ات بود به او نیکی می‌کنی و در همسایگی‌اش او را آزار نمی‌دهی، و اگر فقیر بود به او صدقه می‌دهی، و به او هدیه می‌دهی، و در آنچه به سود اوست نصیحتش می‌کنی، زیرا اینها باعث رغبت او به اسلام و ورودش به اسلام می‌شود.

زیرا همسایه حق دارد؛ رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: «جبرئیل پیوسته مرا درباره همسایه سفارش می‌کرد تا آنجا که گمان کردم او را وارث قرار خواهد داد» متفق علیه. و اگر همسایه کافر باشد، حق همسایگی را دارد، و اگر خویشاوند و کافر باشد دو حق دارد: حق همسایگی و حق خویشاوندی.

از جمله حقوق همسایه این است که اگر فقیر بود از غیر زکات به او صدقه داده شود، به دلیل فرموده خداوند تعالی: لَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِّن دِيَارِكُمْ أَن تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ [الممتحنة: ۸] (الله شما را از نیکی کردن و رعایت عدالت نسبت به کسانی که در [امر] دین با شما نجنگیده‌اند و شما را از دیارتان بیرون نکرده‌اند، باز نمی‌دارد؛ بی‌تردید، الله عدالت‌پیشگان را دوست دارد). و در حدیث صحیح از اسماء بنت ابی بکر رضی الله عنهما آمده است که مادرش در دوران صلح میان پیامبر صلی الله علیه وسلم و اهل مکه، در حالی که مشرک بود برای درخواست کمک نزد او آمد، اسماء از پیامبر صلی الله علیه وسلم اجازه خواست که آیا با او صله [رحم] به جای آورد؟ پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمودند: «با او رابطه برقرار کن».

اما در مورد اعیادشان، مسلمان در جشن‌های اعیادشان با آنان شرکت نمی‌کند، اما اشکالی ندارد که در [مرگ] متوفی‌شان به آنان تسلیت بگوید و به آنان بگوید: خداوند مصیبت شما را جبران کند، یا برایتان جانشین بهتری قرار دهد، یا مانند این سخنان نیکو. و اگر متوفی کافر بوده است نگوید: خدا او را بیامرزد، و نه خدا او را رحمت کند. بنابراین برای میت اگر کافر باشد دعا نمی‌کند، اما برای زندگان به هدایت و عوض نیک و مانند آن دعا می‌کند.

شیخ عبدالعزیز بن باز رحمہ اللہ

«فتاویٰ نور علی الدرب» (۱/۲۸۹ – ۲۹۱).